

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Núm. 1.279

Divendres, 27 de maig del 2016

SUMARI

- 1 Pau Vidal ► El catanyol es cura
- 2 Rubricatus 2.0 ► L'home de peu (rodó) i l'home del carrer
- 3 Andreu González ► “Bien el Barça!”
- 4 Mònica Montserrat i David Paloma ► Probabilitat i cortesia
- 5 Joan Fontana, José Enrique Gargallo, Víctor Pàmies i Xus Ugarte ► I tal dia farà un refrany
- 6 Aula de Lletres Valencianes ► Sumari del núm. 5, any 2015
- 7 Enllaços

InfoMigjorn és un butlletí que distribueix missatges informatius relacionats amb la llengua catalana. Es publica dues vegades per setmana, dimarts i divendres. Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots. Edició: Isabel Casadevall.

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php>. Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat.   @InfoMigjorn

1 El catanyol es cura

Pau Vidal

El catanyol es cura. Interferències castellà-català (Barcelona: Barcanova, 2012), pàg. 55-56

Per curiositat

EXEMPLE D'ÚS: «Com sempre, al voltant de les obres es va aplegar una multitud de **curiosos**.»

ÚS CORRECTE: «...es va aplegar una multitud de **badocs**.»

EXPLICACIÓ: Calc del castellà *curiosos*, els mitjans l'han difós a una velocitat vertiginosa. Pareu atenció a l'exemple següent.

D'un correu electrònic

EXEMPLE D'ÚS: «—Qui la va fer, al final, aquella feina?

—**Curiós, més que curiós**... Per què ho vols saber?»

ÚS CORRECTE: «[...] —**Tafaner, més que tafaner**, per què ho vols saber?»

EXPLICACIÓ: El badoc contempla i el tafaner, a més, pregunta. El curiós, és veritat, també és un que té curiositat, però l'ús l'havia arraconat a ser 'el qui desperta interès' precisament per evitar ambigüitats com la d'aquesta frase: «A les lectures de poemes sempre hi ve gent curiosa.» Què vol dir, que els assistents tenen més curiositat per la poesia que no els que van a altres menes de recitals o que es tracta d'un públic pintoresc? En catanyol, impossible de saber-ho.

Tafaneries del veïnat

EXEMPLE D'ÚS: «I em deixa anar, **de bones a primeres**: 'Tu calla.'»

ÚS CORRECTE: «I em deixa anar, **sense més ni més**: 'Tu calla.'»

2 L'home de peu (rodó) i l'home del carrer

Blog *Rubricatus 2.0* del CNL de l'Hospitalet de Llobregat, 09/05/2016

<http://blogs.cpnl.cat/rubricatus/lhome-de-peu-rodo-i-lhome-del-carrer/>

Recordeu la cançó d'un tren carregat de...! doncs actualment el trenet del català, té molts **vagons plens de paraules que no lliguen**. Si al vagó hi van productes

de color groc, tots han de ser d'aquest color; si són verdures, no s'hi val a dir *botifarra*. Així mateix, en el vagó dels noms no hi pinten res *valla, *inalàmbric, *parque, *hasta, *jaleo, *intermitja...; en el de verbs, *em porto la carpeta, *ho parlo i *et dic alguna cosa, *em provo el vestit, *havia una vegada, *no van anar, no *em dóna temps, hi *dóna el sol...; en el de locucions, *i pico, *quina morra, *l'han pillat, *la lia parda, *ens veiem!, *me la suda...; en el de pronoms, *no veig bé; *lis volem dir, *s'ho diré... I ja no parlem de la fonètica els *bittllets i les *setttmanes, *elsssavis materns, les *chaquetes, els *parka àtons i els *amoli i *amell. Aquests vagons pesen massa; el trenet va de tort, pobre tren!

Sovint les persones coneixen perfectament els mots catalans corresponents, però per inseguretats amb el registre (si parlo català correctament quedarà massa formal, en canvi si dic *barullu* quedarà divertit i ho *petaré!*) prefereixen utilitzar paraules clarament castellanes, amb la qual cosa la conversa flueix en un catanyol deliciós. Tant els fa; perdó: *lis dóna igual!

Com ho podem resoldre? Primer parant l'orella i no deixant-nos portar per la primera moda que passa; després refiant-nos del nostre sentit lingüístic (com ho dic jo, això?, em sona bé?) i si no ens en sortim consultant les obres de referència: el DIEC, l'Optimot, l'ésadir... En aquest sentit **l'Optimot ha afegit algunes fitxes de fraseologia** per tal que el tren vagi una miqueta més fi. Consulteu l'enllaç següent!

[Qui avisa no és traïdor: noves fitxes de fraseologia](#)

Els homes i dones corrents no són de *peu rodó*; ho són els ases, els cavalls i les mules.

3 “Bien el Barça!”

Andreu González

Núvol, 12/05/2016

<http://www.nuvol.com/opinio/bien-el-barca-paraules-i-cantics-que-canvien/>

Diu la llegenda que va haver-hi un temps que la canalla catalana deia “visca”. Devia ser aleshores que es va forjar aquella exclamació joiosa de “Visca el Barça i visca Catalunya!”. Però ja fa dies que aquest crit ha quedat obsolet, superat per una realitat lingüística que de ben segur perfecciona l'anterior. Ara és im-

pensable que la mainada digui en un aniversari “visca!” quan els porten un pastís. Ja ho va dir en Quim Monzó i era profecia: el “*bien*” se l’ha menjat. “Anirem a Port Aventura!”. “*Bien!*”. “Avui farem crispetes”. “*Bien!*”. El “bien” és un voraç cranc de riu americà d’aquests que alteren l’ecosistema, a vegades de forma irreversible.

Per què faig aquest preàmbul? Perquè fa dies vaig anar a Can Barça a veure el partit contra els quatre gats *pericos* i els cànctics que va entonar la grada em van mostrar i demostrar, novament, que la vitalitat del català en alguns àmbits és escassa. Per exemple, en els cants de l’afició. I ho dic jo, que vaig passar la infantesa i la joventut a Bellvitge i que havia cantat algun cop, l’any 1992, amb les victòries blaugranes, allò de “No volem ser una regió d’Espanya”, etc. O “Boti, boti, boti / madridista qui no boti”. Doncs bé: aquests cànctics han desaparegut del Camp Nou. Esborrats de la memòria cantaire sense que en quedi rastre.

Faré una mica d’inventari del cançoner blaugrana actual a partir de l’observació empírica. El dia 8 de maig, quan el Barça n’hi clavà 5 a l’Espanyol, una bona tova, els cànctics o crits col·lectius que vaig sentir a l’estadi van ser aquests:

1. “*¡Tonto, tonto!*”. Crit adreçat a Pau López i Sabata, porter de l’Espanyol catalanoparlant i nat a Sant Esteve de Llémena, la Garrotxa. La *culerada* s’hi va adreçar així després que se li escapés una pilota i posés en safata un gol a Rafinha. Ho diré d’una altra manera: el públic d’un club català increpa un jugador d’un altre club català i catalanoparlant en castellà. *Bien*.
2. “*¡A segunda, oé!*” (x4). Crit dirigit a l’equip blanc-i-blau. Curiosament, té les mateixes síl·labes que “A segona” i s’adreça a un club amb la seu social a Catalunya, abans a Can Ràbia i ara a Cornellà-el Prat. Per què es canta a Barcelona com a Jaén? Deixarem la resolució del misteri a Miss Marple.
3. “*Sois de los chinos*”. Potser el lector no ignora que el RCD Espanyol té com a propietari el xinès Chen Yansheng. Doncs bé: sempre hi ha gent disposada a recordar tot cantant les coses que tothom sap (ara bé, que quan vegis les barbes de ton veí pelar...).
4. “*Vamos, dale, Barça. Te sigo a todas partes, yo te quiero. Vamos a dar la vuelta a todo el mundo. Hay que ponerle un poco más de huevos, más de huevos*”. Aquesta és una de les lletres més elaborades que es canten a l’estadi. Es tracta d’un tema internacional procedent d’Amèrica del Sud i que també cantaven grups d’animació com el Frente Atlético.
5. “*Una manita. Queremos una manita*” (x2). Cantada com la tornada de “Gua-jira guantanamera”, és una d’aquelles cançons que es canten quan es demana

una pana. El lector perspicax potser ja s'ha adonat que no és en català. I això que abans de la Guerra Civil (la prehistòria, vaja) sí que es cantava "Quina pana, 3 a 1!". Però eren els temps del reflí i el hems, que ja devem haver superat sense adonar-nos-en.

[Llegiu-ne la continuació al Núvol i deixeu-hi comentaris](#)

4 Probabilitat i cortesia

Mònica Montserrat i David Paloma

El Punt Avui Cultura, 15/05/2016

<http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/964625-probabilitat-i-cortesia.html>

"L'ús del futur per a expressar probabilitat, que es pot trobar en la llengua antiga i que per motius diversos (valors específics del verb deure en els parlars valencians, interferència lingüística, etc.) tendeix a estendre's en els registres informals, no es considera adequat en els registres formals. Ens referim a aquells valors del futur que excloquin la referència a una situació futura (com és el cas de les oracions declaratives parafrasejables amb potser seguit del verb en present). [...] Cal distingir aquest ús [del del] futur de cortesia [usat] per a atenuar la pressuposició que l'oració infereix sobre la perspicàcia o els coneixements de l'interlocutor." [Reproducció d'un fragment GIEC]

El lector atent ja "haurà vist" que fem comentaris molt generals entorn d'alguns fragments de la *Gramàtica de la llengua catalana* que l'Institut d'Estudis Catalans publicarà d'aquí a pocs mesos. Avui ens fixarem en la cortesia i en la probabilitat que poden expressar els temps de futur.

Tant el futur simple com el futur perfet presenten, a vegades, un matís de cortesia. "Avui porta corbata. Segur que te n'hauràs adonat" té un valor d'atenuació per a un interlocutor que potser no s'hi ha fixat, ni gaire ni gens, si aquell de qui es parla porta avui corbata o no en porta. Passa semblantment amb les referències al lector, sovint qualificat de culte i atent, que ja "haurà vist" que el poema és difícil de classificar o que, efectivament, aquests comentaris no són cap cosa. O ho "haurà vist" (futur perfet, que expressa cortesia) o ja ho "deu haver vist" (perífrasi verbal amb el verb *deure*, que expressa més probabilitat que cortesia). I si no ho ha vist, pobre lector, l'ús del futur li rebaixa el grau de culpabilitat.

Però tant el futur simple com el futur perfet també expressen, a vegades, probabilitat. Una probabilitat mal vista: aquest ús no es considera adequat en els registres formals. “Veig que badalla: tindrà gana”. No és que la persona que badalla tindrà gana en el futur. Potser ja en té ara, ja en deu tenir ara mateix, de gana, i és la gana el que el fa badallar. Doncs passa pràcticament el mateix amb el lector. Com que se l’acostuma a tractar amb cortesia, el futur perfet hi escau la mar de bé. Però el lector també podria badallar (de gana... o d’avorriment). “Tindrà gana?” No! En tot cas, “deu tenir” gana o avorriment. És una probabilitat.

Diguem-ho així: la cortesia es pot valer del futur, simple o perfet, però la probabilitat, no, si més no en els registres formals. Si volem que predomini la probabilitat en el que diem, farem bé de recórrer a un verb modal (*deure*, més que *poder*) o a algun adverbi de probabilitat o possibilitat, com ara *potser*.

A part de la probabilitat i la cortesia, el futur té altres valors que la gramàtica detalla. El valor imperatiu (“Honraràs pare i mare”), l’intensiu (“Tan injustos serem que no l’hàgim sabut perdonar?”) i el d’incertesa (“No sé què voldrà, que et crida amb tanta insistència”). Però això ja “serà” en altres subapartats del tema 24: «El temps, l’aspecte i el mode. Les perífrasis verbals».

5 I tal dia farà un refrany

Joan Fontana, José Enrique Gargallo, Víctor Pàmies, Xus Ugarte

Pròleg a [*Els refranys més usuals de la llengua catalana*](#) (abril de 2016)

L’enquesta per esbrinar *Els refranys més usuals de la llengua catalana* es va endegar el 15 de gener de 2014, jornada en què, segons el Santoral, s’homenatja sant Pau l’Ermità, el qual, bo i fugint de les consuetes persecucions romanes, va fer cap a una isolada cova del desert de Tebes, on residiria, com una aranya de forat, fins als 113 anys, provectat edat en què va decidir anar passant a millor vida. El nostre admirat eremita devia pensar que “Bou que va tot sol es llepa allà on vol”; ara bé, a nosaltres, prou greu ens sap que durant anys i panys no ensopegués ningú que li etzibés: “Una ànima sola ni canta ni plora”.

Ben diversament al sant exemple (ja ens ho perdonareu), aquest modest llibre és el fruit, madur, de no deixar res, ni ningú, per verd, i d’embriagar-se amb

aquell vi ranci macerat a la bóta del racó de la saviesa popular, en aroma i forma de refranys. Certament, les dites i els proverbis determinen el pòsit cultural d'un poble o d'una comunitat, en la qual tots els parlants en coneixen, n'usen i, per tant, omplen, de gota en gota, o bé pel broc gros, la bóta de la comunicació quotidiana. També als nous parlants que vulguin assolir un bon domini lingüístic caldrà aprendre, al costat dels rudiments gramaticals i un lèxic bàsic, un reguitzell d'expressions que joguinegen amb el llenguatge metafòric i figurat.

Comptat i debatut, molts van ser els [refranys] llegits i pocs els escollits. Per arribar a la mostra definitiva de 497 refranys, classificats, per tal de facilitar-vos en la lectura, en quinze grans temes (meteorològics, del calendari, sobre consells, sobre el menjar i el beure, de flora, fauna i natura, etc.), vam partir d'una selecció prèvia de 200 refranys realitzada per a l'estudi d'un mínim paremiològic català, que es va passar a universitaris de Barcelona i Vic; dels 100 refranys més votats al *Top ten de refranys catalans*; de la tria apareguda al llibre de locucions, frases fetes i refranys *Dites.cat* (Barcanova, 2012); de la consulta dels principals autors de repertoris paremiològics (per citar-ne només tres venerables exemples, el *Diccionari català-valencià-balear*, la *Paremiologia catalana comparada* de Sebastià Farnés, o els diversos reculls de Joan Amades); de la intuïció i el coneixement dels quatre impulsors de l'estudi; però també, indefectiblement, de la consulta a especialistes i coneixedors competents de les diverses zones i parlars de la llengua catalana. D'aquesta manera, vam maldar d'elaborar un recull que resultés còmode a tothom del domini lingüístic català, per tal que tot parlant s'hi trobés representat.

En aquest sentit, l'enquesta conté refranys de diferents zones, que poden variar d'un territori a un altre. Pensem, per exemple, en l'ús de l'article salat, tan propi de les Illes, o bé en algunes característiques lèxiques (*sortir, eixir...*) o de morfologia verbal (*jo canto, jo cante, jo cant...*), circumscrites a un únic territori, que, lògicament, els parlants d'altres regions sentiran com a foranes. L'estudi, ben conscient d'aquest fet, incloïa la possibilitat d'anotar-hi "Variants", per tal que cada participant pogués palesar-hi l'ús propi quan aquest no coincidia amb el refrany proposat. No cal dir, doncs, que la informació extreta en l'esmentat apartat de variants esdevindrà bàsica per respectar les característiques de cada territori i prendre'n esment. Així mateix, cadascun dels quinze blocs temàtics, a través de la casella "Més", permetia anotar tots els refranys que el participant trobés a faltar en cada tema. En conseqüència, l'enquesta consentia modificar els refranys proposats, però també aportar-hi materials nous i complementaris.

Pel que fa a la campanya de recollida de dades, es va iniciar, com ja hem dit, a mitjans de gener de 2014, amb la idea de reunir enquestes fins a Sant Joan. L'objectiu inicial era d'arribar a les mil enquestes. Per què? Doncs, perquè ens semblava que era un nombre ben significatiu que ens permetria disposar de prou material per a cada zona dialectal, de manera que totes s'hi podrien sentir degudament representades. Arribat Sant Joan, les previsions inicials no es van aconseguir (ens van arribar unes 700 enquestes), per la complexitat de l'enquesta, alguns entrebancs electrònics (per exemple, va coincidir amb el problema de seguretat de Dropbox, el directori al núvol que permet compartir i descarregar fitxers, que va desactivar l'adreça de descàrrega de l'enquesta durant uns dies; així com alguns detalls tècnics en l'elaboració del document en full de càlcul), i sentíem la necessitat de prorrogar aquest termini per arribar a aquells racons del territori que sabíem que podien estar interessats a participar-hi però dels quals encara no havíem obtingut gaire dades. Així doncs, vam decidir allargar el termini fins a l'arc-angelical dia de Sant Miquel, Sant Gabriel i Sant Rafael (29 de setembre); i, en una darrera i definitiva embranzida, fins al 13 de gener de 2015, data que tancava un any sencer de recollida d'enquestes.

A partir de les 884 enquestes obtingudes gràcies a la mai prou lloada generositat de tots els que heu volgut participar en el projecte, hem començat a extreure uns resultats que posen en relleu el coneixement parèmic dels catalanoparlants en funció de l'edat, el sexe, el lloc de residència i/o procedència, etcètera. I, com que, d'aquesta bóta de sant Ferriol, bé us en mereixeu un tastet, vet aquí els 10 refranys més votats:

1. Més val sol que mal acompanyat
2. Feta la llei, feta la trampa
3. Hi ha més dies que llonganisses
4. Com més serem, més riurem
5. Qui paga, mana
6. La primavera la sang altera
7. A poc a poc i bona lletra
8. A la tercera va la vençuda
9. Les aparences enganyen
10. Tots els camins van a Roma

Finalment, mai no hem oblidat que “A frares i minyons no prometis si no dons”; és per això que celebrem la present publicació, la qual aplega els gairebé 500 refranys triats per a l'enquesta (amb un índex alfabètic al final per facilitar-ne la localització) i compleix la promesa que vam assumir a l'hora de captar participants: la de fer-vos a mans una publicació digital commemorativa que reunís el material parèmic contingut en el document Excel de treball. Vet aquí un llibret tan dignament il·lustrat com publicat, detalls que il·lustren i publiquen el refrany “de porc i de senyor, se n'ha de venir de mena”, per tal com aquesta edició digital no hauria estat possible sense la bona feina de l'ànima benivolent d'en Jordi Beltran, que ha esgarrapat hores a la seva impecable tasca de *paterfamilias* baixpenedesenc per entretenir-se a il·lustrar-ne els diferents capítols.

Llegiu i descarregueu-vos [Els refranys més usuals de la llengua catalana](#)

6 Aula de Lletres Valencianes. Revista Valenciana de Filologia

Sumari del número 5, any 2015

Feu clic [ací](#) per a comprar la revista

<https://taulafilologiavalenciana.wordpress.com/aula-lletres-valencianes-5/>

I. Estudis

«El valencià del futur i el futur del valencià. Confiança, satisfacció i identitat». Abelard Saragossà.

«Les aportacions del *Diccionari Normatiu Valencià*». Felip Gumbau Morera.

«Estudi de les formes *un* i *u* en l'obra de Fabra». Ana Sastre Gadea.

II. Documents, experiències, propostes i informes

«Reflexions al voltant del valencià a l'escola». Joaquim López Río.

«¿Com podem millorar l'ensenyament del valencià? Reflexions, experiències i propostes». Taula de Filologia Valenciana, Vicent Moreno Montañés, Rosa Ribes, Juli Fenollar i Francesc Company.

«El valencià a l'escola pública de la Vall d'Albaida (la tasca dels ensenyants contra la indiferència dels governants)». Joan Olivares.

«El teatre com a experiència pedagògica i eina de coneixement personal». Susanna Sebastià Escrig.

«Els arxius com a recurs didàctic per a l'ensenyament del valencià». Vicent Terol i Reig.

III. Crítica literària

«Objectius i condicions dels treballs d'anàlisi literària». Taula de Filologia Valenciana.

«Les rutes literàries com a eina d'animació a la lectura». Francesc Gisbert i Muñoz.

IV. Ressenyes

«Per a una anàlisi del valencianisme. Aportacions de Mas (2008)». Abelard Saragossà.

Feu clic [ací](#) per a comprar la revista

7 Enllaços

- ▶ Marta Escobar Martí, [“L'oficialitat única del català no afectaria el bilingüisme, segons un estudi”](#) (*El Nacional*, 12/05/2016)
- ▶ [“Qüestions de llengua”](#), editorial de *L'Avenç*, núm. 423, maig 2016
- ▶ [“La Plataforma per la Llengua se suma a El Sud Trenca el Silenci”](#) (*El Punt Avui*, 25/05/2016).
- ▶ [“ELEN \[Xarxa Europea per la Igualtat Lingüística\] porta la discriminació lingüística a la Unió Europea”](#) (*La Veu del País Valencià*, 25/05/2016). El proper 1 de juny, el Parlament Europeu rebrà en audiència aquesta xarxa europea que treballa per la igualtat lingüística.
- ▶ [“Bressolada 2016”](#), 40 anys de La Bressola, **divendres 27 i dissabte 28 de maig de 2016** a Perpinyà